

Wyrok z dnia 23 lutego 1999 r.

I PKN 597/98

Powództwo o ustalenie nie może zmierzać do uzyskania dowodów, które miałyby być wykorzystane w innym postępowaniu.

Przewodniczący: SSN Jadwiga Skibińska-Adamowicz, Sędziowie SN: Andrzej Kijowski, Barbara Wagner (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 23 lutego 1999 r. sprawy z powództwa Czesława A. przeciwko R. Spółce Węglowej S.A. Kopalni Węgla Kamiennego „R.” w R. o ustalenie i nakazanie wydania świadectwa pracy, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku z dnia 26 czerwca 1998 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach-Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku wyrokiem z dnia 26 czerwca 1998r. [...] oddalił apelację Czesława A. od wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Wodzisławiu Śląskim z dnia 31 marca 1998 r. [...] oddalającego powództwo o zaliczenie okresu nauki w Zasadniczej Szkole Górniczej Kopalni Węgla Kamiennego „R.” do stażu pracowniczego.

Czesław A. wnosił o ustalenie, że okres nauki od 1 września 1959 r. do 30 września 1961 r. jest okresem zatrudnienia, chcąc uzyskać pewność i gwarancję, że czas ten będzie uwzględniony przy określeniu wysokości ewentualnych przyszłych jego należności ze stosunku pracy oraz świadczeń emerytalno-rentowych. W ocenie Sądu, skoro powód będzie mógł dochodzić w przyszłości określonych świadczeń, do których prawa jeszcze nie nabył, nie ma on obecnie interesu prawnego w ustaleniu okoliczności stanowiącej jedną z przesłanek nabycia prawa do tych świadczeń lub

ich wysokości. Jego powództwo jako niedopuszczalne w myśl art. 189 KPC powinno zostać oddalone już na tej tylko podstawie. Ponieważ jednak Sąd pierwszej instancji rozpoznał sprawę merytorycznie i tej w przeważającej części dotyczyła apelacja, Sąd drugiej instancji odniósł się w motywach wyroku także do zasadności żądania pozwu. Podzielił ocenę Sądu pierwszej instancji, że umowa o naukę zawarta w dniu 1 kwietnia 1959 r. między Czesławem A. i Kopalnią Węgla Kamiennego „R.” nie stanowiła podstawy zatrudnienia w ramach stosunku pracy. W okresie nauki powód odbywał praktyczne zajęcia dwa razy, a w III klasie trzy razy tygodniowo. Otrzymywał pomoc materialną i świadczenia przewidziane w zarządzeniu nr 80 Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 22 kwietnia 1959 r. w sprawie organizacji szkół przyzakładowych górniczych oraz uprawnień uczniów i absolwentów tych szkół (nie publicznych). Błędne jest wprowadzenie powoływania się przy rozstrzygnięciu sprawy na zawarcie umowy na podstawie późniejszego zarządzenia, jednak w spornym okresie obowiązywała ustawa z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu (Dz.U. Nr 45, poz. 226), której przepisy określały treść umowy tego rodzaju. Jednym z warunków umowy o naukę zawodu było określenie wynagrodzenia za pracę. Pomoc materialna, którą otrzymywał powód w okresie nauki, nie była wynagrodzeniem należnym za pracę wykonywaną w ramach stosunku pracy nawiązanego w celu nauki zawodu. Zawarcie umowy w dniu 1 kwietnia 1959 r. należy traktować jako potwierdzenie zaistniałego wcześniej faktu podjęcia nauki na warunkach jak w umowie.

Czesław A. zaskarżył ten wyrok kasacją. Wskazując jako jej podstawę naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 189 KPC i niezastosowanie art. 2 ustawy z dnia 1 lipca 1949 o związkach zawodowych (Dz.U. Nr 41, poz. 239 ze zm.), art. 2 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 30 grudnia 1950 r. o wydawaniu Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej i Dziennika Urzędowego Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” (Dz.U. Nr 58, poz. 524 ze zm.), § 4 pkt 3 uchwały nr 519 Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie przejścia szkolnictwa zawodowego przez Ministra Oświaty (M.P. Nr 87, poz. 1005 ze zm.), wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa lub o uchylenie obu wyroków i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, w obu przypadkach z zasądzeniem od strony pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania. Zdaniem skarżącego, Sąd błędnie przyjął, że możliwa jest realizacja jego interesu prawnego w drodze powództwa o świadczenie. Czesław A. nie jest obecnie zatrudniony, wobec czego nie ma podmiotu, do którego mógłby skierować roszczenia. Swój interes w

drodze powództwa o świadczenie mógłby ewentualnie realizować tylko w przyszłości. Interes powoda w ustaleniu, że naukę pobierał będąc pracownikiem, polega na uczynieniu pewnym stosunku prawnego dotychczas niepewnego.

Co do meritum, kasator wywodził, że Zasadnicza Szkoła Górnicza KWK „R.” była szkołą przyzakładową, utworzoną przez Ministra Górnictwa i Energetyki. Szkoły tego typu organizowano dla młodzieży pracującej (pkt 1 ust. 1 § 1 uchwały Nr 519 Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r.). Powód nie mógłby zatem uczyć się w Zasadniczej Szkole Górniczej KWK „R.”, gdyby nie był pracownikiem tej kopalni. Pozostawania Czesława A. w stosunku pracy dowodzi także fakt, że od roku 1960 należał do związku zawodowego górników.

Skarżący podniósł także, że zarządzenie nr 80 nie powinno stanowić podstawy prawnej rozstrzygnięcia sprawy, albowiem akt ten nie został opublikowany, co, w kontekście art. 2 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 30 grudnia 1950 r., powoduje, że jego moc prawna co najmniej budzi wątpliwości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Powód może żądać ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Istnienie takiego interesu jest kwestionowane, gdy możliwe są inne formy ochrony praw powoda. Powszechnie aprobowany jest pogląd, że nie ma interesu w ustaleniu prawa lub stosunku prawnego osoba, która może dochodzić bezpośrednio świadczenia należnego z tego stosunku. Zwłaszcza dopuszczalność wytoczenia powództwa o zasądzenie wyklucza, co do zasady, istnienie interesu prawnego w ustaleniu.

Ocena czy powód ma interes prawny w ustaleniu prawa lub stosunku prawnego wymaga wszakże indywidualizacji. Czesław A. podał, że ustalenie, iż naukę pobierał w okresie zatrudnienia, ma dla niego znaczenie, gdyż wpływa na wysokość świadczeń pieniężnych od przyszłego pracodawcy, takich jak dodatek stażowy, nagroda jubileuszowa czy odprawa emerytalna. Okoliczność, że świadczenie ma charakter przyszły lub potencjalny, a nawet warunkowy, nie podważa zasadności twierdzenia, że interes prawny powoda, wnoszącego o ustalenie prawa lub stosunku prawnego, może zostać zrealizowany w drodze powództwa o to świadczenie. Powód wnosił o ustalenie faktu prawotwórczego, który, jako przesłanka nabycia prawa do określonego świadczenia lub jego wysokości, będzie musiał być ustalony w sprawie

o to świadczenie. Postępowanie sądowe o ustalenie nie może być środkiem do uzyskania dowodów, które miałyby być wykorzystane w innych postępowaniach. Nadto, na razie nikt prawu powoda nie zaprzecza. Tym bardziej brak interesu prawnego w ustaleniu, o które wnosił.

Merytoryczna zasadność żądania lub jej brak nie ma w tej sytuacji znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd zaskarżonym wyrokiem orzekł o braku interesu prawnego powoda w ustaleniu, że okres nauki w Zasadniczej Szkole Zawodowej Kopalni Węgla Kamiennego „R.” jest okresem zatrudnienia, nie orzekał zaś, czy okres nauki w Zasadniczej Szkole Zawodowej KWK „R.” jest czy nie jest okresem zatrudnienia.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy, stosownie do art. 393¹² KPC, orzekł jak w sentencji.

=====